

В. І. Ляшенко,
доктор економічних наук
А. І. Землянкін,
кандидат економічних наук
І. Ю. Підоричева,
кандидат економічних наук
ІЕП НАН України
м. Донецьк

ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

В останні десятиріччя у світових соціально-економічних процесах суттєво зросло значення нових знань і технологій. Інновації стали пріоритетом для всіх розвинених країн, забезпечуючи левову частку їх економічного зростання. Наукоємні продукти та послуги дедалі збільшують своє домінування у світовій економіці. Тому проблемам оцінювання рівнів науково-технічної та інноваційної активності приділяється все більше уваги. Міжнародними організаціями розроблено різний статистичний інструментарій, призначений для оцінки інноваційної діяльності, зокрема:

- Індекс науково-технічного потенціалу як складова інтегрального показника оцінки рівня конкурентоспроможності країни (за методикою Всесвітнього економічного форуму). Відповідно до цієї методики, стійке економічне зростання країни залежить від трьох чинників: технологій, макроекономічного середовища та ефективності функціонування суспільних інститутів.

- Система індикаторів „Шкала Інноваційного Союзу” (Innovation Union Scoreboard – IUS), призначена для оцінки ефективності реалізації нової європейської стратегії „Європа-2020. Стратегія розумного, стійкого і всеосяжного зростання”.

- Система показників оцінки інноваційної діяльності за методикою Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Серед вищезазначених інструментаріїв широкого поширення в останні роки набула система індикаторів оцінки стану розвитку інноваційного процесу та динаміки змін рівня інноваційної активності країн-учасниць Європейського Союзу (ЄС). Ця методика дозволяє здійснити збалансовану оцінку ефективності інноваційної діяльності окремих країн і визначити ступінь розриву між ними, а також використати результати аналізу для коригування науково-технічної та інноваційної політики.

Тема аналізу даної методики займає провідне місце у дослідженнях українських і російських учених, таких як: І. Єгоров [1 – 4], Н. Іванова [2], І. Жукович, Ю. Рижкова [3; 4], А. Любич, Ю. Харашишвили, В. Денисюк [5; 6], М. Соколова [7].

Разом із тим більшість робіт з цього питання присвячено аналізу попередніх методик оцінки інноваційної активності країн ЄС, які застосовувалися протягом 2000 – 2010 рр. при реалізації Лісабонської стратегії, а саме Європейському інноваційному табло та можливостям адаптації його індикаторів до умов України. Незважаючи на численні рекомендації, досі в Україні відсутня реально діюча система моніторингу інноваційної діяльності, яка б дозволяла системно оцінювати ефективність інноваційних процесів і науково-технологічний потенціал країни, визначати перспективи та напрями подальших структурних перетворень економіки за інноваційним сценарієм розвитку. Актуальність окреслених проблем зростає і з огляду на активну розробку останніми роками регіональних стратегій соціально-економічного розвитку відповідно до Постанови КМУ „Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку” від 16.11.2011 р. № 1186 [8].

Мета статті – проаналізувати чинну систему індикаторів оцінки рівня інноваційного розвитку, яка використовується країнами ЄС та виявити можливості їх розрахунку для України, обґрунтувати необхідність модифікації та вдосконалення державної статистики для забезпечення порівняльного аналізу стану наукової та інноваційної сфери в Україні та країнах ЄС.

Завдання, поставлені перед країнами-учасницями Європейського Союзу Лісабонською стратегією, не були досягнуті в повному обсязі унаслідок, по-перше, завищених цільових показників реалізації стратегії, по-друге, – світової економічної кризи, що почалась у 2008 р. і призвела до виникнення проблем повільного економічного зростання, високого рівня безробіття, зростаючого рівня зовнішнього боргу.

Для виправлення негативної економічної ситуації, стабільного розвитку інноваційно орієнтованої економіки у березні 2010 р. була схвалена нова європейська стратегія „Європа-2020. Стратегія розумного, стійкого і всеосяжного зростання”. Відповідно до цієї стра-

тегії країнами ЄС встановлено три основних чинники зміцнення економіки [9]:

розумне зростання (smart growth): розвиток економіки, заснованої на знаннях та інноваціях;

стійке зростання (sustainable growth): розвиток екологічно чистої і конкурентоспроможної економіки, сприяння більш ефективному використанню ресурсів;

всеосяжне зростання (inclusive growth): сприяння підвищенню рівня зайнятості населення, забезпеченню економічної, соціальної та територіальної єдності.

Досягнення поставлених цілей передбачає реалізацію семи пріоритетних напрямів діяльності: досліджень та інновацій, освіти, зайнятості, розвитку цифрових технологій, раціонального використання ресурсів, покращення підприємницького середовища, боротьби з бідністю.

Разом із новою стратегією змінився й інструментарій оцінки просування Європейського Союзу до намічених цілей. В умовах реалізації Лісабонської стратегії використовувалася методика „Європейської шкали інновацій” (European Innovation Scoreboard – EIS), пілотна версія якої (2000 р.) містила 16 показників інноваційної активності, об’єднаних у чотири групи. У наступні роки кількість індикаторів поступово змінювалася: у 2001 – 2002 рр. їх кількість дорівнювала 18, у 2003 – 2004рр. – 22; у 2005 р. збільшилась кількість груп індикаторів до п’яти, а сама кількість показників зросла до 26, у 2006 – 2007 рр. кількість індикаторів знизилась до 25. Остання версія EIS (2008 – 2009 рр.) містила 29 індикаторів, згрупованих у три основні групи [7, с. 76 – 77] і була покладена в основу *нового інструменту моніторингу реалізації стра-*

тегії „Європа 2020”, що отримав назву „Шкала Інноваційного Союзу”.

Слід зазначити, що діюча шкала інновацій принципово відрізняється від попередніх методик 2000 – 2007 рр., насамперед, за представленням основних груп та особливостями вибору підгруп індикаторів. У попередній методиці, Європейській шкалі інновацій, усі показники були згруповані у дві основні категорії: вхід і вихід та розподілені на п’ять груп (рис. 1). Вхідні показники відображали витрати суспільства на розвиток інноваційної системи, у свою чергу, вихідні показники характеризували віддачу від цих вкладень, тобто результати функціонування інноваційної системи.

Перевага показників нової шкали інновацій IUS полягає в їх класифікації за етапами інноваційного процесу: умовами (можливостями), показниками інноваційної діяльності фірм та результативними інноваційними показниками (табл. 1).

Розділ „Умови (можливості)” дозволяє визначити ресурси та потенціал, якими володіє країна для розвитку інноваційної діяльності. Сюди входять три підгрупи показників: „людські ресурси” (відображають доступність на ринку праці висококваліфікованих фахівців), „відкритість, якість і привабливість дослідницьких систем” (визначають конкурентоспроможність наукового середовища країни на світовому рівні), „фінансування та державна підтримка” (визначають доступність фінансування досліджень і розробок, а також підтримку науково-інноваційної діяльності з боку держави).

Розділ „Діяльність фірм” дозволяє оцінювати діяльність фірм як учасників інноваційного процесу: видатки компаній на інновації; інноваційну активність фірм, співробітництво між інноваційними підприємствами, їх співробітництво з державним сектором еко-



Рис. 1. Змістовні групи показників Європейської шкали інновацій (EIS)*

* Джерело: [10, с. 13]

Структура „Шкали Інноваційного Союзу” (IUS)*

№ n/n	Розділ	Підгрупа	Кількість показників
1.	Умови (можливості)		8
		1.1. Людські ресурси	3
		1.2. Відкритість, якість і привабливість дослідницьких систем	3
		1.3. Фінансуванні та державна підтримка	2
2.	Діяльність фірм		9
		2.1. Інвестиції компаній	2
		2.2. Зв'язки та підприємництво	3
		2.3. Інтелектуальні активи	4
3.	Результати		8
		3.1. Інноватори	3
		3.2. Економічні результати	5

* Джерело: [7, 11]

номіки, права на інтелектуальну власність, створену в результаті інноваційного процесу.

Показники розділу „Результати” відображають результати інноваційної діяльності фірм і представлені двома підгрупами: „інноватори” (оцінюють кількість фірм, які впроваджують інновації та виводять на їх ринок, а також частку інноваційних фірм, які швидко розвиваються), „економічні результати” (відображають економічні результати фірм у сфері зайнятості, експорту і продаж, одержані завдяки інноваціям).

У табл. 2 наведено перелік показників IUS, які використовуються країнами-членами ЄС та визначено можливості їх розрахунку в Україні.

Таким чином, на підставі вищевикладеного, можна зробити наступні висновки та пропозиції. В національних умовах система збору статистичної інформації стосовно економічної, соціальної та інноваційної діяльності є досить розвиненою. Зокрема, з питань інновацій можна використати різні джерела [12, с. 138]:

– статистичні форми Державного комітету статистики України;

– результати спеціальних інноваційних обстежень за методикою ЄС (перше таке обстеження проводилось у 2009 р. за період 2006 – 2008 рр., друге – у 2011 р. за період 2008 – 2010 рр.);

– дані спеціалізованих інноваційних обстежень, отримані окремими організаціями та дослідниками;

– результати обстежень кон'юнктурної активності, що регулярно проводяться Держкомстатом України;

– інформацію, що збирається міністерства і відомствами України.

Конкретизуючи, слід вказати, що відповідні дані для розрахунку показників „Шкали інноваційного союзу” для України містяться у таких збірниках, бюлетенях і доповідях Держкомстату України: „Статистичний щорічник України”; „Наукова та інноваційна діяльність в Україні”; „Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2008 – 2010 років (за міжнародною методологією)”; „Створення та використання високих технологій та об'єктів права інтелектуальної власності на підприємствах України у 2011 році” (статистика науки та інновацій), „Діяльність суб'єктів господарювання”, „Діяльність суб'єктів малого підприємництва” (міжгалузева статистика підприємств), „Підготовка наукових кадрів” (статистика освіти), „Праця України”, „Економічна активність населення України” (статистика праці), „Зовнішня торгівля України” (статистика зовнішньої торгівлі).

Додатковими джерелами інформації є щорічні всесвітні доповіді з освіти Інституту статистики ЮНЕСКО, щорічні звіти про освіту по країнах ОЕСР та її партнерах, доповіді Світового банку, дані сайтів американського та європейського патентних відомств.

Однак дослідження та пошук можливих варіантів оцінки ефективності науково-інноваційної сфери України відповідно до стандартів ЄС свідчать про те, що наявних джерел інформації недостатньо. Державна статистична звітність про наукову та інноваційну діяльність не повною мірою відповідає сучасним вимогам і визнаним міжнародним стандартам. Традиційні статистичні форми Держкомстату України та резуль-

**Можливості адаптації показників
„Шкали Інноваційного Союзу” до умов України**

<i>Розділ / підгрупа / показник</i>	<i>Можливості розрахунку для України</i>
<i>1. Умови (можливості)</i>	
1.1. Людські ресурси	
1.1.1. Особи віком 25-34 років, які отримали докторський ступінь (у розрахунку на 1000 осіб населення)	Показник має включати осіб, які отримали ступінь доктора наук і кандидата наук (за міжнародною практикою, кандидатським і докторським дипломам України відповідають дипломи доктора філософії (PhD) за кордоном). Визначення цього показника для України обмежене. Існують дані лише про кількість аспірантів і докторантів за віком і кількість осіб, які були випущені з аспірантури / докторантури, у т. ч. із захистом дисертації без вікового ранжування (статистичний бюлетень „Підготовка наукових кадрів”).
1.1.2. Відсоток населення у віці 30-34 років, які мають повну вищу освіту	Показник характеризує стан кадрового потенціалу України. Відповідні дані за рівнем освіти та віковою структурою населення можна отримати лише за результатами Всеукраїнського перепису (останній було проведено у 2001 р.).
1.1.3. Відсоток молоді у віці 20-24 років, які мають принаймні верхній рівень середньої освіти	Показник відображає рівень кваліфікації молодого населення країни. Дані по цьому показнику можна отримати за результатами переписів населення, а також у офіційних публікаціях міжнародних організацій. Визнаними джерелами інформації щодо стану світової освітньої системи є: щорічні всесвітні доповіді з освіти Інституту статистики ЮНЕСКО (Global Education Digest), щорічні звіти про освіту по країнах ОЕСР та її партнерах (Education at a Glance: OECD Indicators), доповіді Світового банку.
1.2. Відкритість, якість і привабливість дослідницьких систем	
1.2.1. Міжнародне наукове співробітництво в публікаціях на мільйон населення	Дані державної статистики України за напрямом міжнародної наукової співпраці (статистичний збірник „Наукова та інноваційна діяльність в Україні”) представлені показниками: – кількості виїздів наукових працівників за межі країни, у т. ч. з метою стажування, навчання, підвищення кваліфікації, викладацької роботи, проведення наукових досліджень, участі у міжнародних семінарах, конференціях тощо; – кількості грантів, отриманих на наукову роботу від міжнародних фондів. Дані наведені у розрізі регіонів, міністерств, галузей наук і секторів діяльності. Для проведення коректної оцінки по цьому показнику вищезазначених показників недостатньо. Наукові публікації за результатами міжнародного наукового співробітництва можуть бути слідством як спільних наукових досліджень, так і участі у конференціях, семінарах або виконання грантів. Для одержання необхідних даних треба проводити додаткові інноваційні обстеження.
1.2.2. Наукові публікації в числі 10% найбільш цитованих публікацій по всьому світу (у % від загального числа наукових публікацій країни)	Відповідні дані у системі національної статистики не збираються. В наявності дані лише про кількість друкованих робіт, у т. ч. монографій, підручників, навчальних посібників; статей у наукових фахових журналах та інших робіт (статистичний збірник „Наукова та інноваційна діяльність в Україні”). Цієї інформації замало для отримання достовірної оцінки.

1.2.3. Докторанти з країн не членів ЄС як % усіх докторантів	Дані за цим показником в Україні не збираються. Доступна лише загальна інформація щодо кількості аспірантів із зарубіжних країн, які навчаються за міждержавними і міжвузівськими угодами та на комерційній основі. Дані представлені за регіонами і галузями наук. Інформація з підготовки докторантів із зарубіжних країн взагалі відсутня (статистичний бюлетень „Підготовка наукових кадрів”).
1.3. Фінансування та державна підтримка	
1.3.1. Державні витрати на дослідження і розробки (у % до ВВП)	Показник можна розрахувати на основі наявних даних національної статистики (статистичний збірник „Наукова та інноваційна діяльність в Україні”) як відношення витрат держбюджету і коштів місцевих бюджетів на виконання наукових і науково-технічних робіт до обсягу ВВП.
1.3.2. Венчурний капітал (рання стадія, розширення і заміна) (у % до ВВП)	В Україні венчурні фонди практично не фінансують інноваційну діяльність і не набули широкого поширення. Первинна інформація, необхідна для розрахунків по цьому показнику в Україні не збирається. Натомість у країнах ЄС відповідні дані отримують завдяки проведенню національних інноваційних обстежень.
2. Діяльність фірм	
2.1. Інвестиції компаній	
2.1.1. Витрати бізнесу на дослідження і розробки (у % до ВВП)	Показник можна розрахувати на основі наявних даних національної статистики (статистичний збірник „Наукова та інноваційна діяльність в Україні”) як відношення коштів замовників України та іноземних держав на виконання наукових і науково-технічних робіт до обсягу ВВП.
2.1.2. Недослідницькі витрати на інновації (у % від обороту)	Показник показує інноваційні витрати фірм, не пов’язані з науково-дослідницькими роботами. До недослідницьких відносяться витрати за такими напрями проведення інновацій: придбання прав на патенти, ліцензій на використання об’єктів промислової власності, ноу-хау, технологій тощ, придбання засобів виробництва, технологічна підготовка виробництва; маркетинг, реклама. Показник можна розрахувати лише для промислових підприємств як відношення їх інноваційних витрат, не пов’язаних з дослідженнями і розробками, до обороту всіх промислових підприємств. Необхідна статистична інформація міститься у статистичних щорічниках України, статистичних збірниках „Наукова та інноваційна діяльність в Україні”.
2.2. Зв’язки та підприємництво	
2.2.1. Число інноваційних малих і середніх підприємств (МСП) (у % від загального числа МСП)	Показник визначає число МСП, які займаються інноваційною діяльністю. Розрахувати цей показник немає можливості, оскільки інформація щодо інноваційної діяльності МСП у національній статистиці не збирається.
2.2.2. Число інноваційних МСП, які співпрацюють з іншими (у % від загального числа МСП)	Показник характеризує ступінь залучення МСП до спільної інноваційної діяльності. В Україні державною статистикою відповідна інформація не збирається. Доступними є дані (за результатами обстеження інноваційної діяльності в національній економіці за період 2008 – 2010 рр.) лише про частку підприємств із технологічними інноваціями, які співпрацюють з іншими підприємствами й організаціями (університетами, державними науково-дослідними інститутами тощо). Цих даних недостатньо для розрахунку значення цього показника.

2.2.3. Спільні публікації приватних і державних організацій на мільйон населення	Показник характеризує стан співпраці організацій державного і приватного секторів економіки за напрямом спільних публікацій. В Україні розвиток державно-приватного партнерства не є предметом статистичного спостереження, тому розрахувати цей показник неможливо.
2.3. Інтелектуальні активи	
2.3.1. Патентні заявки (в рамках Договору про патентну кооперацію (<i>Patent Cooperation Treaty – PCT</i>)) на мільярд ВВП (в € по ПКС)	Показник вимірює кількість поданих патентних заявок в рамках міжнародного Договору про патентну кооперацію (1977 р.), учасниками якого є більш ніж 90 країн, у т. ч. Україна. Відповідно до цього договору, подання міжнародної патентної заявки дає право заявнику одержати патент на винахід у декількох країнах-членах договору. В Україні коректна оцінка цього показника обмежена, оскільки у системі державної статистики представлені дані про подання заявок на видачу охоронних документів окремо до Державної служби інтелектуальної власності України (ДСІВУ) та патентних відомств інших країн. При цьому дані щодо участі цих країн у Договорі про патентну кооперацію не наведені.
2.3.2. Патентні заявки (в рамках <i>PCT</i>) у сфері соціальних проблем на мільярд ВВП (в € по ПКС) (пом'якшення наслідків зміни клімату; здоров'я)	Дані національної статистики про подання заявок на видачу охоронних документів до ДСІВУ та патентних відомств інших країн згруповано за видами економічної діяльності (ВЕД), у т. ч. за ВЕД „охорона здоров'я та надання соціальної допомоги”. Однак розрахувати цей показник за матеріалами офіційної статистики неможливо через аналогічність для показника 2.3.1. причини.
2.3.3. Торгові марки ЄС на мільярд ВВП (в € по ПКС)	У системі державної статистики відповідні дані не збираються. Додатковим джерелом інформації для показників підгрупи 2.3, у т. ч. для розрахунку показника 2.3.3., можуть бути сайти Американського патентного відомства (The United States Patent and Trademark Office), Європейського патентного відомства (European Patent Office) і ОЕСР, які знаходяться у вільному доступі в Інтернеті.
2.3.4. Промислові зразки ЄС на мільярд ВВП (в € по ПКС)	Значення цього показника для України розраховується як сумарне число отриманих охоронних документів на промислові зразки в Україні та інших країнах до обсягу ВВП. Дані для розрахунку цього показника наведено у традиційних формах державної статистичної звітності, у доповіді „Створення та використання високих технологій та об'єктів права інтелектуальної власності на підприємствах України у 2011 році”.
3. Результати	
3.1. Інноватори	
3.1.1. МСП, які впроваджують інноваційні продукти або процеси (у % від загального числа МСП)	Інформація щодо інноваційної активності МСП системою державної статистики спеціально не збирається, в наявності є лише дані про загальний стан діяльності МСП (статистичні збірники „Діяльність суб'єктів господарювання”, „Діяльність суб'єктів малого підприємництва”) та інноваційну діяльність промислових підприємств. Для розрахунку цих показників можна використати дані форми державного статистичного спостереження №1-інновація „Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства”, виокремивши серед загального числа підприємств лише малі і середні. Однак суттєвим обмеженням буде врахування діяльності лише промислових МСП.
3.1.2. МСП, які впроваджують маркетингові або організаційні інновації (у % від загального числа МСП)	

3.1.3. Швидкозростаючі інноваційні фірми	Для України розрахунок цього показника неможливий через відсутність відповідних даних у системі державної статистики.
3.2. Економічні результати	
3.2.1. Зайнятість у наукоємних видах діяльності (виробництво і послуги) (у % до загальної чисельності зайнятих)	<p>Показник розраховується як відношення кількості осіб, зайнятих у наукоємних видах діяльності до загальної чисельності робочої сили, зайнятої в економіці в цілому.</p> <p>Держкомстатом України узагальнюється інформація про зайнятість населення за видами економічної діяльності (статистичні щорічники України, статистичні збірники „Праця України”, „Економічна активність населення України”). До 1.01.2012 р. в Україні діяв Класифікатор видів економічної діяльності (КВЕД ДК 009:2005), відповідно до якого до наукоємних видів діяльності належать: хімічне виробництво, у т. ч. виробництво фармацевтичних продуктів (розділ 24 КВЕД), виробництво машин і устаткування (розділ 29), виробництво офісного устаткування (розділ 30), виробництво електричних машин і устаткування (розділ 31), виробництво електро- та радіоапаратури (розділ 32), виробництво медичної техніки, контрольно-вимірювальних приладів, оптичних приладів та фотографічного устаткування (розділ 33), виробництво автомобілів (розділ 34), виробництво літальних апаратів, включаючи космічні (розділ 35.3).</p> <p>Після набрання чинності нового варіанту національного класифікатора видів економічної діяльності (ДК 009:2010) проведення державних статистичних спостережень буде більш повно відповідати вимогам Класифікації видів економічної діяльності ЄС (NACE). Це надасть можливість уникнути певних труднощів у зіставленні показників економічної діяльності України з аналогічними показниками країн ЄС.</p> <p>Відповідно до нового класифікатора КВЕД-2010 наукоємні види діяльності можна визначити завдяки таблиці перекодування видів економічної діяльності з КВЕД-2005 на КВЕД-2010.</p>
3.2.2. Середньо- і високотехнологічні продукти експорту (у % від загального експорту)	<p>Показник розраховується як відношення обсягу експорту середньо- і високотехнологічних продуктів до загального обсягу експорту.</p> <p>До високотехнологічних галузей належать: виробництво фармацевтичної продукції, біотехнологічна промисловість, виробництво медичної техніки і надання медичних послуг, комп'ютерне та телекомунікаційне обладнання, комп'ютерні послуги. Середньотехнологічні галузі представлені електронною промисловістю, хімічним виробництвом, автомобільною індустрією, аерокосмічною промисловістю, загальним машинобудуванням.</p> <p>Дані, необхідні для розрахунку цього показника, містяться у державних статистичних збірниках „Зовнішня торгівля України”.</p>

3.2.3. Експорт наукоємних послуг (у % від загального обсягу експорту послуг)	Показник розраховується як відношення обсягу експорту наукоємних послуг до загального обсягу експорту послуг. Дані для розрахунку цього індикатора містяться у статистичних збірниках „Зовнішня торгівля України”, де наводиться структура експорту послуг. У відповідності до КВЕД-2005 до наукоємних видів послуг належать: зв'язок (розділ 64 за КВЕД-2005), фінансове посередництво (розділ 65), діяльність у сфері інформатизації, у т.ч. розробка програмного забезпечення, обробка даних (розділ 72), дослідження і розробки (розділ 73), комерційна діяльність (розділ 74), діяльність у сфері охорони здоров'я людини (розділ 85), діяльність у сфері культури, спорту та відпочинку (розділ 92 за КВЕД-2005).
3.2.4. Продажі нових для ринків і нових для фірм інноваційних продуктів (у % від обороту)	Показник продаж нової для ринку інноваційної продукції розраховується як відношення обсягу продаж нової для ринку інноваційної продукції всіх підприємств до обороту всіх підприємств. Показник продаж нової для підприємств інноваційної продукції розраховується як відношення обсягу продаж нової для підприємств інноваційної продукції до обороту всіх підприємств. Відповідні дані для визначення значень цих показників містяться у статистичних щорічниках і статистичних збірниках „Наукова та інноваційна діяльність в Україні”, у формі №1-інновація.
3.2.5. Ліцензійні та патентні доходи з-за кордону (у % до ВВП)	Подібна інформація органами державної статистики України не збирається, тому на даний час розрахувати значення цього показника неможливо.

тати інноваційних обстежень за окремі роки не завжди дають необхідну та вичерпну інформацію для проведення відповідних оцінок. Так, виникають труднощі при розрахунках індикаторів інноваційної активності малих і середніх підприємств, венчурного фінансування інноваційної діяльності, якості людських ресурсів, зокрема, рівня кваліфікації кадрів за стандартами ЄС, міжнародного наукового співробітництва, взаємодії приватного і державного секторів економіки. При цьому навіть ті індикатори, які можна розрахувати за наявними даними не співставні зі стандартами ЄС. Наприклад, показник 2.1.2. „Недослідницькі витрати на інновації (у % від обороту)” може бути оцінений тільки по промислових підприємствах; за показником 2.3.1. „Патентні заявки (в рамках Договору про патентну кооперацію) ...” можна визначити кількість тих патентних заявок, які були подані до патентних відомств інших країн без уточнення інформації щодо участі цих країн у Договорі про патентну кооперацію.

Відтак, діюча система національної статистики потребує певних змін, поступового вдосконалення та модифікації для забезпечення адаптації міжнародного досвіду до національних умов. З цієї метою необхідно:

ввести додаткові показники оцінки науково-технічного та інноваційного потенціалу України у тра-

диційні (регулярні) форми державної статистичної звітності;

розширити спектр видів економічної діяльності, по яких збираються дані щодо інноваційної діяльності підприємств;

продовжити регулярне проведення інноваційних обстежень за методикою ЄС і запровадити нові форми спеціалізованих обстежень з питань, що не знайшли відображення у офіційних джерелах статистичної звітності.

Це дозволить розширити глибину і якість аналізу вітчизняної науково-інноваційної сфери та проводити обґрунтовані порівняння показників стану і динаміки науково-інноваційної діяльності в Україні з аналогічними показниками країн-учасниць ЄС.

Література

1. **Єгоров І. Ю.** Україна в світлі європейських індикаторів науково-технічного розвитку / І. Ю. Єгоров // Наука та наукознавство. – 2008. – № 1. – С. 3 – 10.
2. **Россия и Украина** в свете индикаторов Европейского инновационного табло / [под ред. Ивановой Н. И., Егорова И. Ю.]. – К.: Госкомстат Украины, 2008. – 93 с.
3. **Єгоров І. Ю.** Науковий та інноваційний потенціал України у міжнародних статистичних по-

ривняннях: моногр. / Єгоров І. Ю., Жукович І. А., Рижкова Ю. О. – К.: ДП „Інформ. – аналіт. агентство”, 2010. – 156 с. 4. **Єгоров І. Ю.** Методичні рекомендації щодо адаптації індикаторів Європейського інноваційного табло до умов України / І. Ю. Єгоров, І. А. Жукович, Ю. О. Рижкова // Статистика України. – 2008. – № 4. – С. 74 – 79. 5. **Любич А. А.** Формирование критериев и модели оценки инновационности социально-экономического развития / А. А. Любич, Ю. М. Харaziшвили, В. А. Денисюк // Инновации. – 2009. – № 9. – С. 106 – 111. 6. **Денисюк В.** Щодо вдосконалення системи індикаторів для управління інноваційним розвитком / В. Денисюк // Економіст. – 2004. – № 6. – С. 55 – 59. 7. **Соколова М. С.** Эволюция системы мониторинга и оценки инновационной деятельности в Европейском Союзе (2000 – 2010 гг.) / М. С. Соколова // Инновации. – 2011. – № 11. – С. 76 – 80. 8. **Постанова Кабінету Міністрів України** „Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку” від 16.11.2011 р. № 1186 [Електронний ресурс]: Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1189-2011-%D0%BF9>. **EUROPE 2020** A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. – COMMUNICATION FROM THE COMMISSION [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.energy.eu/publications/EUROPE-2020-A-European-strategy-for-smart-sustainable-and-inclusive-growth.pdf> 10. **Региональные** научно-технологические комплексы России: индикаторы оценки и методика сравнительного анализа / А. К. Казанцев, С. Н. Лёра, И. А. Никитина и др. // Информационно-аналитический бюллетень ЦИСН. – 2009. – № 1. – 75 с. 11. **Ситенко Д. А.** Макроэкономические показатели оценки инновационной деятельности: европейский опыт / Д. А. Ситенко // Вестник Военного университета. – 2010. – № 3. – С. 149 – 154. 12. **Інноваційна політика:** європейський досвід та рекомендації для України. – Т. 1. – Ключові особливості інноваційної політики в якості основи для розробки заходів сприяння інноваціям, що спрямовують Україну до заснованої на знаннях конкурентоспроможної економіки – порівняння ситуації в ЄС і Україні. Проект ЄС „Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні”. – К.: Фенікс, 2011. – 214 с.

Ляшенко В. І., Землянкін А. І., Підоричева І. Ю. Європейська система моніторингу інно-

ваційної діяльності: особливості та можливості використання в Україні

У статті проаналізовано діючу систему показників оцінки рівня інноваційного розвитку країн-учасниць ЄС, визначено можливості їх розрахунку для України. Обґрунтовано необхідність модифікації та вдосконалення національної статистики для забезпечення порівняльного аналізу стану наукової та інноваційної сфери в Україні та країнах ЄС.

Ключові слова: наукова та інноваційна діяльність, статистичний інструментарій, система індикаторів „Шкала інноваційного союзу”, ефективність.

Ляшенко В. И., Землянкин А. И., Пидоричева И. Ю. Европейская система мониторинга инновационной деятельности: особенности и возможности использования в Украине

В статье проанализирована действующая система показателей оценки уровня инновационного развития стран-участниц ЕС, определены возможности их расчета для Украины. Обоснована необходимость модификации и усовершенствования национальной статистики для обеспечения сравнительного анализа состояния научной и инновационной сферы в Украине и странах ЕС.

Ключевые слова: научная и инновационная деятельность, статистический инструментарий, система индикаторов „Шкала инновационного союза”, эффективность.

Lyashenko V. I., Zemlyankin A. I., Pidoricheva I. Yu. European System of Monitoring of Innovation Activities: Features and Possibilities Using in Ukraine

In the article the current system of indicators to measure the level of innovation development of the EU member-states was analyzed, the opportunities their calculation for Ukraine was identified. The necessity of modification and enhancements of national statistics for the realization of comparative analysis of a condition science and innovation areas in Ukraine and countries EU was justified.

Key words: research and innovative activity, statistical tool, the system of indicators „Innovation Union Scoreboard”, efficiency.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2013
Прийнято до друку 20.02.2013